

**OROLBO'YI HUDUDIDA YOSHLARNING EKOLOGIK MUAMMOLARGA
MUNOSABATI VA IJTIMOY FAOLLIGI**

Bekbergenova Ulzada Joldasbaevna

Ijtimoiy fanlar kafedrası

Sotsiologiya yo'nalishi 4-kurs talabasi

Tarix fakulteti

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq Davlat Universiteti.

E-mail: ulzadabekbergenova4@gmail.com

Kamalova Khatira Sabirovna

Ilmiy rahbar. Sotsiologiya fanlar nomzodi, dotsent.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23729939>

Annotatsiya. *Ushbu tezisda Orolbo'yi hududida ekologik muammolarning yoshlar hayotiga ta'siri, yoshlarning ekologik muammolarga munosabati, ekologik ongi va ijtimoiy faolligi masalalari sotsiologik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Orol dengizining qurishi, ekologik muhitning o'zgarishi, suv tanqisligi, chang va tuz bo'ronlari kabi muammolar hudud aholisining kundalik hayotiga ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur sharoitda yoshlarning ekologik muammolarga bo'lgan munosabati va ularni hal etishdagi ijtimoiy faolligini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.*

Kalit so'zlar: *Orolbo'yi, yoshlar, ekologik muammolar, ekologik ong, ekologik madaniyat, ijtimoiy faollik, ekologik mas'uliyat, sotsiologik tadqiqot.*

Bugungi kunda ekologik muammolar nafaqat tabiiy muhit, balki jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biridir. Ayniqsa, Orolbo'yi hududida ekologik vaziyatning o'ziga xosligi aholining turmush tarzi, salomatligi, migratsion jarayonlari, bandligi va ijtimoiy munosabatlariga ta'sir ko'rsatmoqda. Orol dengizi ilgari vaqtda dunyodagi eng katta ichki dengizlardan biri hisoblanib, undan baliqchilik, ovchilik, transport va rekreasion maqsadlarda foydalanilar edi. Orol dengizi havzasi EvroOsiyo qit'asi markazida joylashgan bo'lib, butun O'zbekiston va Tojikiston hududini, Qozog'istonning janubiy qismini (asosan Qizil o'rda va Shimkent viloyatlari), Qirg'izistonning G'arbiy va Markaziy qismi (O'sh va Jalolobod viloyati), Turkmanistomining sharqiy mintaqalari (g'arbda Balkan viloyati bundan mustasno) hamda shimoliy Afg'oniston qismi va Eronning shimoliy-sharqiy hududini qamrab oladi. Havza hududi turli ekotizimlardan iborat: Tyan-Shan va Pomirning yirik tog' ekotizimlari, Qoraqum va Jilqumning cho'l zonalari, serhosil va unumdor vohalar, yaqin o'tmishdagi sersuv Sirdaryo, Amudaryo, suvi oqib chiqib ketmaydigan, turg'un Orol dengizi. Markaziy Osiyo mintaqasi global ekologik muvozanat jarayonlari va gidrologik siklga katta ta'sir ko'rsatadi.¹

Orolbo'yi hududidagi ekologik muammolar yoshlarning kundalik hayotida turli ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Suv resurslarining cheklanganligi, cho'llanish, tuproqning sho'rlanishi, havoning chang va tuz zarralari bilan ifloslanishi kabi holatlar hududning ekologik sharoitiga ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayonlar yoshlarning ekologik xavfsizlik haqidagi tasavvurlarini ham shakllantiradi.

¹ Z.M.Sattarov Ekologiya <<Sano-standart>>nashiriyoti Toshkent -2018 71-bet

Hozirgi avlod muammoni an'anaviy usullar bilan emas, balki "Yashil iqtisodiyot", smart-texnologiyalar va tomchilatib sug'orish kabi ekologik innovatsiyalar orqali hal etish mumkinligiga ishonadi.

Orol dengizining qurib qolgan qismida ekotizimni yaxshilash, tadqiqotlar va innovatsiyalarning ilg'or tajribalarini joriy etish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Orolbo'yi xalqaro innovatsiya markazi va Birlashgan Millatlar Tashkilotining Orolbo'yi mintaqasi uchun Inson xavfsizligi bo'yicha ko'p tomonlama sheriklik trust jamg'armasi tashkil etildi hamda Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi deb e'lon qilish haqida Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining maxsus rezolyutsiyasi qabul qilindi.²

Orolbo'yi yoshlarining ekologik muammolarga munosabatini o'rganishda sotsiologik so'rovnoma, intervyu va kuzatuv kabi metodlardan foydalanish mumkin. So'rovnoma orqali yoshlarning ekologik muammolardan xabardorlik darajasi, ekologik xavfsizlik haqidagi fikrlari, ekologik tadbirlardagi ishtiroki va kelajakdagi ekologik tashabbuslari aniqlanadi.

Xulosa qilib aytganda, Orolbo'yi hududidagi ekologik muammolar yoshlarning hayoti va ijtimoiy qarashlariga ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biridir. Yoshlarning ekologik muammolarga munosabati ularning ekologik bilimi, oilaviy va ta'limiy muhit, ommaviy axborot vositalari hamda ijtimoiy tarmoqlardan oladigan ma'lumotlari bilan bog'liq.

Yoshlarning ekologik muammolarni hal qilishdagi ishtirokini oshirish uchun ekologik ta'lim va targ'ibot ishlarini kuchaytirish, oliy ta'lim muassasalarida ekologik loyihalarni ko'paytirish, yoshlarning volontyorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash va ularning ekologik tashabbuslariga imkoniyat yaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sattarov Z.M. Ekologiya. Toshkent: "Sano-standart" nashriyoti, 2018.
2. Sultanov P.S. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari. Toshkent: "musiq" nashriyoti, 2007.
3. Rafikov A.A., Abirkulov K.H., Xojimatov A.H. Ekologiya. Toshkent, 2004.
4. Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududiga aylantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi // <https://lex.uz> 41-son 25.01.2022 son qarori

² Orolbo'yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududiga aylantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risidagi // <https://lex.uz> 41-son 25.01.2022 son qarori